

ШУМАДИНЦА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

Издази свакогъ Че-
твртка.

Београдъ 9. Марта.

Цѣна в годишн. 8, по-
год. 4, а на три мес. 2 цв.

М О Я Ж Е Л Я.

Там' гди яворъ горе краси;
— Ёле облакъ задиру,
Гди с' по полямъ златни класы,
Непрегледно простиру;

Тамо желимъ крочит' ногомъ,
И последнѣ казат' збогомъ! —

Там' гди воће свако роди;
Гдино липа пушта цвѣтъ; —
Гди се неба плаве своди,
Гди е мѣо ноћный свѣтъ:

Тамо желимъ крочит' ногомъ,
И последнѣ казат' збогомъ.

Там' гди пастырѣ нѣжно свира;
— Фруле с' чуе любкѣй пой;
Гдино — агнѣ друго дира,
Ахъ! тамо е животъ мой!

Тамо желимъ корачит' ногомъ,
И последнѣ казат' збогомъ! —

Там' гди Србинъ вольно дѣя;
— Дѣва Србска жито жнѣ:
Гди Србкнѣя Србче нѣя,
— Вѣнос' Србчадѣ око нѣ:

Тамо желимъ крочит' ногомъ,
И последнѣ казат' збогомъ! —

Д. Н.

ПУТОВАЊЪ ПО ПРАЙЗКОМЪ ПРИМОРЮ, И ПО ОСТРОВУ РИГЕНУ.

(Край првогъ писма.)

Што смо ближе Грайфсвалду были, то смо
лакше корачали, и каляли смо се што смо она два
дана онако яко ишли, ерѣ ова два месеца ѣакогъ

одмора, мы смо опредѣлили на путованѣ, али да
то путованѣ буде одморъ а не новыи уморѣ. — До
подне доѣмо у Анкламѣ, одседнемо или болѣ да
кажемъ свратимо се у едну лепу гостѣоницу, гди
се само отресемо и умѣмо одъ пращине, и поѣ-
мо по едну чашу сладке воде, те оквасимо гушу
и разладимо се одъ вруѣине, па онда ишли смо чи-
таве три четврти сата по вароши тамо амо, да о-
биѣмо и видимо варошѣ. Кадѣ се вратимо асталѣ
е быо поставлѣнѣ, али ручакъ ѣоштѣ нѣ быо го-
товѣ. Но мы место да седнемо и одморимо наше
ноге, узнемо билѣарске штапове, и играли смо би-
ляра све до ручка — после ручка кренемо се да-
лѣ. Анкламѣ е стара али лепа варошѣ, и сбогѣ
тога што е близу мора, прилично стои съ тргови-
номѣ, има такоѣе еданѣ мали каналѣ кои га съ мо-
ремѣ скончава, и по коме каналу плоче манѣ лаѣе.

Мы смо истина и далѣ путовали весело, али
ипакъ едва смо чекали да еданѣ путь веѣѣ доѣ-
мо у тай Грайфсвалдѣ, гди смо опредѣлили оно
право место нашегѣ одмора. Вруѣина е врѣо ве-
лика была, и наступе саме равнице и поля безъ
икакогѣ дрвета и шуме, села овуда у раздалеко
леже, и често кадѣ намѣ се досади вруѣина, ишли
смо съ пута на десно или на лево, по читаву че-
твртѣ милѣ, да бы нашли гди годѣ мало ладовине,
или какву елову шуму, и гди смо годѣ нашли ка-
кво дрво съ лепымъ ладомѣ, нисмо га обили, не-
го смо се одмарали, ерѣ смо израчунали да ѣемо
и онако рано у Грайфсвалдѣ стаѣи. Свако гото-
во село, шума или брежчиѣѣ, крозѣ кое смо про-
шли, имали су ако не сасвымѣ славенска имена, а
оно баремѣ могло се познати по корену речѣй, да
е славенско было, и да е понемчено, и то намѣ е
дало повода те смо се непрестано одъ Анклама, о
Славенству разговарали. Стари славенски обита-
тели овы предѣла, изгубили су свое име, езыкѣ
и свою народность, заедно са своимѣ язическимѣ
боговима, они су се борили противу немаца, кадѣ
су ѣѣ хтели у христѣанску веру да обрете. Немци-
ма вѣчный грѣхѣ на душу, они су онда злоупотре-
били науку Христову, и заедно са вѣромѣ Хри-
стовомѣ, нагонили су силома Славене да приме

нѣгово име и нѣгове обычае, и нѣгову народность. Тако е и было, како е кои одъ свои идола у христіянство прешао, престао е већъ быти славенинъ — туђимъ се именовъ звао, за туђъ се народъ тукао, туђимъ езыкомъ Богу се молио, — ето тако е претворила се ова славенска земля у чисте Немце, ерѣ, као што самъ казао, чимъ е кои постао Христіянинъ престао е быти славенинъ. Подъ маскомъ Христіянства понемчилису Немци онда овуда Славене, а данасъ у наше време подъ маскомъ просвете и цивилизаціе, немче не само Славене, него и многе друге народе. — Последнѣ славенско колено у овомъ краю затрло се на острову Ригену, очему љу ти пространіе писати, докъ поодимъ тай тужни гробъ Славенски идола и богова; гди су стари Славени, заедно са своимъ олтарыма и боговыма уклонили се одъ Немаца, али нису се могли спасти. — —

У томъ разговору попенѣмо се на еданъ брежчићъ, погледъ съ тогъ малогъ брежчића прекине нашъ разговоръ, и заборавимо старе Славене. Съ десне стране укаже намъ се у дальнини ширско и за наше очи безгранично море, лађе тамо амо пловиле су, и нѣгова платна, видила су се на мору и белила, као крила одъ каквогъ лепогъ лабуда. Съ леве стране предъ нама зацрне се високи торонѣ овогъ старогъ места — то е Грайфсвалдъ! Но да ти право кажемъ, теже намъ е было прећи овај последнѣ комадъ пута, него читавъ путъ прошлы дана. Мы смо непрестано ишли, и непрестано видели смо торонѣ Грайфсвалдске, исто онако као и први путъ, и чинило намъ се да се предъ нама измиче, то ме е увѣрило, да су путнику пешаку теже равнице, неголи брегови. И тако непрестано говорећи: „нема јоштъ по сата до вароши.“ Ишли смо пуни петъ сатѣй, и опетъ гледали смо у нѣгове торонѣ у равници, исто онако као и съ оногъ брежчића. Та насъ е равница врло уморила и наљутила, ерѣ поредъ свега нашегъ ода, гледећи на варошъ коя читаво после подне у едномъ готово одстоянію преднама лежи, чинило намъ се да на едномъ месту стоимо. Прашина и врућина јоштъ већма су намъ досађивале, и најпосле почнемо се договарети да се натрагъ вратимо, макаръ опетъ у Найкирхену ноћили. — И сунцу се већъ досадило путовати, и почело развјати свой тавни покривъ, да завіе свое светло лице, и да се одмори. Но са залазкомъ сунца дођемо и мы у наше пристаниште, и свратимо се у најлепшу гостионицу „Хамбургъ.“ Ево ме дакле у Грайфсвалду! — У оной вароши гди е Штудентъ првѣй грађанинъ.

Пошто смо се за неколико дана одморили и сместили, одемо у универзитетъ, предавана была су већъ и овде свршена, и овдашнѣ Штуденти и Професори отишли на друге стране, а са други страна опетъ дошли овде. Мы нађемо доста берлински, енески и халски познаника, съ којима најза-

довольніе и највеселіе часове проводимо. Овдашнѣи универзитетъ, — што се зданія тиче — лепъ е, и пространъ, ерѣ е то быо дворъ едногъ кнеза у старо време, и основанъ е јоштъ 1592. год. и на гласу е сбогъ лѣкарства, но ипакъ мало е имао ове године слушателя, ерѣ овогъ другогъ теченія нѣ выше одъ 140. Ђака было, дакле готово манѣ негъ у Берлину Професора. Овде највише дођу они, кои оће мало да се одъ ученя одморе, и да се овогъ здравогъ морскогъ воздуха надишу, и да се угов, и тако по читаво лето овуда штуденти или возаю се на чамцыма, или седе съ удицомъ у руди поредъ канала, и лове по вазданъ рибу. — И мы смо одма съ почетка купили по два штапа съ удицама, и сваки данъ готово дреждимо на обали или на чамцу, и да нѣе тога, ово бы писмо јоштъ еданъ путъ оволико было. — Мы смо одма поодили университетскогъ квестора поляка Коневку, на когъ смо имали препоруку одъ Професора Цибульскогъ, и кои насъ е врло пріятельски приміо, и съ нама највише времена проводи, онъ овде седи има већъ еданаестъ година, и несамо да е остао вѣранъ польскомъ чувству, него е јоштъ и панслависта, што е тешко у поляку наћи. Онъ е се врло обрадовао кадъ насъ е видіо, ерѣ редко кои Славенинъ пооди ове краеве. Онъ са своіомъ женомъ, сыномъ и ћеркомъ непрестано говори польски, и шта выше, нѣга, чакъ овде на обалама источногъ мора, интересираю се Славени са брегова Саве и Дунава, ерѣ кодъ нѣга нађемъ све наше народне песме, кое онъ нѣе држао текъ обичая ради, него јѣ читао, и то са осећанѣмъ читао. Онъ е помоћу речника све што чита разумевао, само нѣе знао гди на којој речи треба гласомъ ударити. И зато чимъ смо му првицутъ дошли, и како самъ му казао да самъ Србинъ, обрадовао се, и одма е скочио и донео србске песме, и кадъ е нашао песму, о пропасти србскогъ царства, пружи ми и рекне: „То читай ми, да чуемъ изъ уста правогъ Србина, — ту самъ ти песму я сто пута прочитао, и сваку врсту сузомъ заліо, ерѣ и я самъ мое отечество сараніо, и уклонио се чакъ овде, да му негледамъ гробъ — —“ Онъ се наслони на асталъ, а я самъ му полако читао. Изговоръ и ударанѣ гласа у нашемъ езыку врло му се допало, и выше е пута по десетъ стихова за мноми, онымъ истымъ гласомъ повторавао. — — И тако проводимо време — често насъ зове на ручакъ, выше пута читао е са мноми „ковсовку девојку.“

Я мыслимъ да е време, да престанемъ писати, и да ово мое писмо свршимъ, изъ кога ћемъ моћи — и то укратко — све оно видити и познати, што самъ я видіо и познао. — По варошима лепо е и весело, али свуда наоколо жалостно е стањ селяка, сваки е селякъ бряжанъ, замышљенъ и невесео, кадъ оће да бригу разтера, а онъ оде у меану, па баремъ да е онда весео и да пѣва кадъ се напие, нека бы му просто было. али онда јоштъ горе — онда су жалостнѣи. — Помысли,

шестнаестъ мила прешао самъ я, све крозь нъиве и ливаде, гди су люди съ обе стране косили, жнѣли или други посао радили, но нигди нисамъ чуо радости, нигди пѣсме, нигди весела гласа, мени в то врло необычно было, ерѣ самъ навикао, као кодъ насъ кадъ се жнѣ или коси, да све нъиве и поля претворе се у саму песму и веселѣ. — Одъ тога овде нема ни спомена — мене увекъ ватао е стра, кадъ самъ сретао путемъ ове ѣтвалице и незадовољнике, съ оштрымъ косама у рукама. Они носе на босимъ ногама место обуѣе, дрвене опанке, кои изгледаю на подобіе еменія, кое си видіо и у Берлину. — Села крозь коя самъ доведе прошао, у врло бѣдномъ станю стое, и врло су сиромашна, куѣе су готово свуда старе и сламнате, мале и неограѣене — а укуѣански животъ іошть имъ е горій, мы смо се у многе куѣице свраѣали, да само видимо како живе, па смо се свуда уверили да неможе горе быти. — Путови врло су мртви, и на целомъ путу до Анклама ни една кола съ еспапомъ или съ чимъ другимъ натоварена нисмо средли; но томе е узрокъ што е близу море, и што е свакій преносъ лакшій водомъ неголи сувымъ. — Овде у Грайфсвалду има свашта доста, а особито лепа и свакояка воѣа, Херинге суве за чудо су евтине, по 12. за сребрнѣ грошѣ, и постаю скуплѣ кадъ се усоле. Овде има такоѣе неколико Салина, гди се изъ слани извора прави морска со. Варошъ ова нележи башѣ до мора, али има лепъ и пространъ каналъ кои е къ мору приближава. — Одавде до мора има као одъ Београда до Топчидера, у мору има направлѣно врло лепо купалиште, и свакій данъ иде поедна зато направлѣна лаѣица тамо амо, кою конѣи низъ каналъ вуку, неделомъ особито е лепо кадъ, и музика плови заедно съ нама. Осимъ ѣака има доста овде гостию изъ Даніе, Шведске и Енглезке, кои се задрже неко време овде, па онда иду у Свинеминде. — Мы смо се кадъ кадъ повазданъ купали, и я незнамъ можели човеку што годъ пріятнѣ быти одъ купаня у мору. После морскогъ купаня, тако човекъ остане лакъ, да се мора самъ себи чудити — а вальда неѣе ти быти чудо, да кадъ се двапутъ за данъ окупамо да онда треба два путъ да ручамо. — Нигда се нѣе лепше купати него кадъ се изъ дублине море залюля, и кадъ се таласи почну валати, и часъ упрси, часъ пакъ високо преко наше главе грувати. — О да знашѣ како човекъ сладко спава и еде, кадъ се съ таквымъ таласыма, по еданъ сатъ бори, и противу нѣи плива. — Ту кодъ мора гди е то купалиште, близу е едно селце гди има врло велике и лепе развалине старогъ намастира Елдене, и я ти найрадѣе съ врѣа тій развалина излазакъ сунца дочекуемъ, али ништа нѣе лепше видити, него кадъ при тной ноѣи, месецъ преко мора путуе. — И ово се селце одъ тій развалина зове Елдена, гди има заведеніе за польску економію, о трошку универзитета, и гди има много оваца и

крава, гди се музе и сири, и мы сви ѣаци, кои смо овде гостовали, были смо одъ овдашнѣи често после купаня у томъ економичномъ заведенію чашѣени, премда са самымъ белымъ смокомъ. — О Елдени писаѣути други путъ — изъ Елдене кадъ е лепо време види се островъ Ригенъ, а особито е лепо погледати на десну страну острова гди се у дальнини мора плаве велика брда у Менхгуту. Мени се допада врло Грайфсвалдъ, али едва чекамъ кадъ ѣемо на Ригенъ поѣи, ерѣ тамо е, као што кажу много лепше. Мы ѣемо овде остати іошть 15. дана, па ѣемо онда путовати на островъ Ригенъ, одкудъ ѣемо се опетъ овде вратити. — Па онда кудъ Богъ да. — — — *)

У Грайфсвалду 8-га Августа 1846. год.

С Р Е Ћ А.

Среѣа е людій у обште непостояна и врло променљива. Истина она се радо дае додирнути, оипати, а по кадкадъ и уватити, но и пакъ неда се свезати. И зато човекъ башѣ кадъ помисли да се у пожеланомъ станю налази; дае врѣ славе и достоинства достигао, и слободно рекне: „я самъ среѣанъ, ерѣ е среѣа у моимъ рукама,“ — онда се она презрително осмейкуе, и говори му: „човече! Я самъ истина садъ у твоимъ рукама, но докле? — Ты си ме уватио, но знай да ме ниси везао! — Я самъ неверница! И зато често оѣу, и да изневеримъ, и то онде гди се човекъ не наода! Но не свакога него онога у коме се и я преваримъ! Моя е воля донде урукама твоимъ остати, докле видимъ да са мноми умешъ поступати. — Люди су другови мои, и я съ нѣима свагда живити морамъ; ерѣ мое значенѣ безъ людій ништа было небы; моя слава и мое преимѣство, текъ се по средствомъ людій показуе. Но я и пакъ ни самъ ничия собственость, и зато немогу допустити да люди самномъ по нѣиовой неограниченой и незаконной вољи располажу. — Я не радо другове мое менамъ само кадъ су они разумни, праведни, и добродѣтельны. — Оне презиремъ, а често и оставламъ кой се у дружеству момъ горде, друге презиру, и држе да само текъ они участницы дружества мога быти могу. — Я самъ одвеѣъ стрпеллива, и зато неретко и онакове у колу дружества могъ имамъ, кои иначе то ни дана едного заслуживали не бы. — — “

А. Поповиѣ.

*) У последной Шумадинки обеѣали смо се, да ѣемо съ данашнѣимъ брѣемъ ово писмо свршити, зато, да бы одржали речъ, были смо принуѣени, све оно изоставити, што е могло изостати а да смысла целогъ писма непокевари. — Садъ причекаѣемо, докъ се читательи мало одъ овогъ прѣогъ писма одморѣ; па ѣемо имъ онда и друго писмо, у коемъ е описано весело путоваѣи по лѣпомъ острову Ригену.

ДОМАЉЕ НОВОСТИ.

— 4. т. м. држала е школска комисија свое за-сѣданіе, у комъ е прегледанъ Букваръ, кои ће се дати у печатанъ.

— 5. т. м. држало е друштво србске словесности свое редовно засѣданіе.

— Високославно наше правителство бринући се не само за просвету деце и людій; него е јошть обратило свой милостивый погледъ и на животинъ, и желећи волове и конъ облагородити, послало е Господина Ат. Николића јошть съ єднимъ чиновникомъ, у Бечъ и јошть далъ, да нађу и дотерају веће и благороднѣе волове и конъ, и кои ће се по времену, по свымъ краєвима разделити. (О трбу! трбу!)

— У єдномъ крају, има читави петъ села, коя су — незнајући да овако доцканъ ове године падају покладе — запостили јошть прве неделъ после сретенія и постили су читаву неделю дана, докъ имъ ніе некакавъ путникъ казао. (А мы се овде у Београду чудимо, зашто е пасуль поскупио.)

— 10. пр. м. приміо е учредникъ Шумадинке одъ єдногъ великогъ господина єдно писмо коє овде само у изводу ставлямо:

„Господине! Вашъ листъ чуємъ да е добро примљенъ кодъ наши, — и я велімъ да е добаръ зачитанъ. — Я вамъ шалѣмъ съ овимъ писмомъ 16. цванц. Осамъ цванц. као предплату за овај листъ што мени долази, но будући да желимъ јошть єдну сиротицу пренумерирати зато вамъ шалѣмъ јошть другій 8. цванц. — Я јој само знамъ име, али гди обитава не знамъ, той сиротицы кою желимъ пренумерирати име е Правда. — Я очекуємъ да квартиръ поменуте сиротице нађете и да јој уредно Шумадинку шилѣте, Вы сте млађій можете е съ маньимъ трудомъ, него ли я годинама старій, тражити и наћи. — “ Ово писмо кадъ прочитамъ рекнемъ самъ себы: „Одавно ты шалѣшь другима загонетке, ево и теби садъ єдне.“ Но мое загонетке, сваки лако погоди, али ова загонетка учиними се да нема одгонетке. Да е пренумерирана Госпа Неправда, можда бы е лако нашао, али ко ће Правду наћи, кадъ се преповеда да е она само међу людима была за време златногъ века, па како е настао гвозденый векъ она е утекла на Небо. Одма ми падне на память и оно што е покойный Сима Милутиновићъ казао: „О Астрео неузлећи къ Небу, Ако є и насто вѣкъ желѣзный.“ — Мыслио самъ дуго, найпосле уземъ перо и запишемъ е у протоколь међу остале предбройнике. — Кадъ изађе 7. брой Шумадинке, я уземъ те адресирамъ єданъ комадъ и на: „Госпою Сиротицу Правду.“ и помешамъ међу остале савіене, и предамъ разносителю, безда самъ му ишта казао, мы-

слио самъ можда ће наћи. Но после краткогъ времена дође разносителъ само съ онимъ броемъ кои е адресиранъ на Правду, и каже, да јој ни гди ніе могао наћи квартиръ. Я уземъ исту Шумадинку и дамъ другомъ разносителю, и кажемъ му да иде одъ куће до куће, изъ канцеларіе у канцеларию и да пыта знали ко што годъ о нъойзи, и гди седи? Тай другій разносителъ носіо е и тражіо пуны десетъ дана, найпосле дође са изцепанымъ чизмама, баци преда ме Шумадинку правде, и каже ми; да ме неће выше служити и новине разносити, ако узимамъ я таквы предбройника кои нема на читавомъ свету. Пытао самъ га редомъ гди е тражіо — и видимъ да е свуда быо. Далъ ми каже, да су му се свуда смеяли гди е годъ пытао, и да су држали да е полудіо. — Садъ овде обявлюємъ и молимъ ако е гди годъ нека се яви, да јој шалѣмъ Шумадинку, ерѣ е предплата за целу годину плаћена.

— Данасъ настає умильно пролеће, ветаръ дува, ноћу е мразъ и све се बारे следиле, и умилна прокладителна ветретива кадъ кадъ и съ веявицомъ не да се на полъ помолити да човекъ ужива овај првый умильный данъ пролећа.

— Одъ неколико дана у Београду кјивица у найвећемъ степену свирѣпствує.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Енглезка направи уку и буку у свету, и онолику штету у Грчкой, па сада смирує се. Тай нѣнь поступакъ може се уподобити югунству размаженогъ детета.

— Сва правителства спремаю свое войске да су готове, али зашто, куда, и на кога? ни они сами незнаю.

— Изъ достовѣрни извора, можемо нашимъ читательима явити, да су: Луи Бунапарта, министерство бечко, и сви германски кабинети, држали тайный саборъ у Ахену, гди су заключили да ове године nebude никако пролећа. (Фала Богу, садъ смо сигурни да неће быти буне.)

— Чує се да е Патріархъ на параброду дошао у Карловце.

— У Црной гори породиле се партає, и владика има много неприятеля, найвише зато што Црногорци немогу да трпе, да се онъ по туђуой политики управля или на обстоятелства каква осврће, особито Морачани! праве честе буне и немире. (Садъ текъ видимо, да су Црногорцы права наша браћа.)

Обявљена књига: „Апотеоза великомъ Карађорђу“ већ е печатана, и само се на уписнике очекує. Ко дакле жели, да му име у књизи печатано буде, нека се найдалъ до 15. т. м. яви.

Б. М.